

**ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР»**

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Катедра «Правни науки»

ДАРИЯ НИКОЛАЕВНА ГОВОРУН

**ПУБЛИЧНОСТТА КАТО ПРИНЦИП В НАКАЗАТЕЛНОТО
ПРОИЗВОДСТВО (ПРОЦЕСУАЛНИ И КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИ
АСПЕКТИ)**

**АВТОРЕФЕРАТ
ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН «ДОКТОР»
ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.6. «ПРАВО»
ДОКТОРСКА ПРОГРАМА «КРИМИНАЛИСТИКА»**

**Варна
2020**

ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ

«ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР»

ЮРИДИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

Катедра «Правни науки»

ДАРИЯ НИКОЛАЕВНА ГОВОРУН

**ПУБЛИЧНОСТТА КАТО ПРИНЦИП В НАКАЗАТЕЛНОТО
ПРОИЗВОДСТВО (ПРОЦЕСУАЛНИ И КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИ
АСПЕКТИ)**

АВТОРЕФЕРАТ

На дисертационен труд

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.6. «ПРАВО»

ДОКТОРСКА ПРОГРАМА «КРИМИНАЛИСТИКА»

Научен ръководител:

проф. д.ю.н. ИВАН СЪЛОВ

Научен консултант:

проф. д.ю.н. ВИКТОР НАЗАРОВ

Рецензенти:

проф. д.ю.н. ЙОНКО КУНЧЕВ

проф. д-р ГЕРГАНА МАРИНОВА

Варна, 2020

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита пред научното жури от катедра „Правни науки” при Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”, град Варна.

Дисертационният труд е с обем от 286 страници, като включва увод, изложение в три глави, заключение, списък с използвана литература и приложения (6 страници). Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени изводи. Списъкът на използваната литература се състои от 279 заглавия на български, руски и английски език.

Авторът на дисертационния труд е докторант на самостоятелна подготовка в катедра „Правни науки” при Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър” – гр. Варна.

Защитата на дисертационния труд пред научното жури ще се състои на 18.06.2020 г. в 15,00 ч., в заседателната зала на ВСУ „Черноризец Храбър” на заседанието на научното жури. Материалите за защита са на разположение на интересуващите се в канцеларията на катедра „Правни науки” при Юридическия факултет на ВСУ „Черноризец Храбър”.

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на темата.

В наказателно производство всяка дейност е изградена върху определени принципи, тоест върху основни, първоначални положения, спазването на които осигурява съгласуваност в действията на участниците в наказателното производство, ориентира се върху постигане на еднозначен резултат чрез използването на ефективни методи на разследването и съдебния процес. Изясняването на нормативно съдържание на принципите на наказателния процес се определя от ролята и значението, които тези основни принципи представляват за защита на правата и свободите на човека, както и за регулиране на дейността на органите и длъжностните лица, които водят наказателни производства.

В наказателното производство един от водещите е принципът на публичност, който е от голямо значение за властово-организационната дейност на длъжностни лица и органи, действащи *ex officio*, тоест по официален начин, в съответствие със служебното си задължение, от името на държавата. Този принцип в наказателното производство представлява основата за правната регламентация на правомощията на прокурора и следователя, техните взаимоотношения със съда, защитата, пострадалия, другите участници в наказателния процес, а също така определя реда на прилагането на мерки за осигуряване на наказателно производство и мерки за неотклонение, както и процедурата за изнасяне на процесуални решения.

Принципът на публичност предоставя на наказателно-процесуална дейност официален характер, отразява признаците, които определят властната същност на правоприлагането, както и изискванията, които осигуряват неговото качество, като задължава субектите да изпълняват служебното си задължение за осигуряване на правата и свободите на личността в областта на досъдебното разследване и съдебния процес. В същото време пренебрегването на принципа на публичност води до непоследователност, несъгласуваност на действията на обвинението, намаляване на ефективността на наказателно-процесуалните дейности и затруднява изпълнението на задачите на наказателното производство. В този случай държавата губи ефективен инструмент за контрол на престъпността и автоматично влошава нивото на защита на частните интереси.

Днес мащабното реформиране на наказателното процесуално законодателство на Украйна, провеждането на съдебната реформа, създаването на нови органи за досъдебно разследване доведе до появата на нови подходи за определяне на концепцията за принципа на публичност, неговото нормативно съдържание, разкриването на значението за наказателно-процесуални отношения, както и решаването на проблеми на прилагането на този принцип в наказателното производство.

Искаме да отбележим, че проблемът за прилагането на принципите на наказателното производство е бил и е предмет на изследване за много учени. Изследвани са както системата от принципи на наказателното производство като цяло, така и съдържанието на някои от тях, включително и принципа за

публичност. В Украйна тези въпроси са изследвани от Ю. П. Аленин, И. Л. Беспалко, Ю. М. Грошевой, С. А. Гриненко, С. Л. Деревянкин, В. С. Зеленецкий, О. В. Каплина, Л. В. Карабут, Т. В. Каткова, Г. К. Кожевников, О. П. Кучинская, Л. М. Лобойко, В. Т. Маляренко, В. И. Маринев, А. Г. Михайленко, М. М. Михеенко, А. Л. Ривлин, С. М. Стаховская, Д. В. Филин, В. М. Тертишник, А. Г. Туманянц, А. Г. Шило, М. Е. Шумило и др. Обаче, изследванията на наказателното процесуално законодателство на Украйна, научните източници, статистическите материали, следствената и съдебната практика позволяват да се утвърждава, че съвременният етап на решаване на проблема за прилагането на принципа на публичност в наказателното производство изисква качествено нови подходи за неговото разбиране, създава насъщна необходимост от разработване на концепция за прилагане на този принцип в наказателното производство.

Изложените обстоятелства обуславят избора на тема, структура и съдържание на дисертацията.

Връзка на работата с научни програми, планове, теми, грантове. Дисертационното изследване съответства на Стратегията за реформиране на съдоустройството, съдопроизводството и междинни правни институции за 2015-2020 г., одобрена с Указ на Президента на Украйна от 20 май 2015 г., Националната стратегия за правата на човека, одобрена с Указ на Президента на Украйна от 25 август 2015 г. № 501 / 2015 г., Плана на мероприятия за изпълнение на Националната стратегия за правата на човека за периода до 2020 г., одобрен от Кабинета на министрите на Украйна на 23 ноември 2015 г. № 1393-р. Дисертационната работа е извършена в съответствие с плана на научните изследвания на Катедрата по наказателен процес на Националния юридически университет „Ярослав Мъдри” и е съставна част от целевата цялостна програма „Проблеми за подобряване на организацията и дейността на съда и правоохранителните органи” (номер на държавна регистрация 0106U002293).

Цел и задачи на изследването. *Целта* на изследването е анализ, обосноваване и разработване на положения от теоретичен и практически характер, свързани с определяне на ролята, правното естество на принципа на публичност в наказателното производство, определяне на спецификата на спазването и прилагането на този принцип в дейността на следствените органи, прокуратурата и съда; подготовка на тази основа на препоръки за подобряване на наказателното процесуално законодателство на Украйна.

За да постигне тази цел, авторът определи следните основни *задачи*:

- изясняване на значение на принципа на публичност в системата от принципи на наказателното производство;
- разработване на класификация на принципите на наказателното производство;
- изследване на правната същност и съдържанието на изискванията на принципа на публичност, отбелязване на елементите, които формират неговото съдържание;

- класифициране на основните етапи от прилагането на принципа на публичност, свързан с приемането на основополагащо процесуално решение в наказателното производство;

- определяне на субектите за реализация на принципа на публичност в наказателното производство;

- анализиране на особености на прилагането на принципа на публичност при регистрация на заявления, съобщения за извършени наказателни правонарушения;

- разкриване на нормативното съдържание на принципа на публичност при упражняване на процесуалните функции от следователя, прокурора, съдия-следователя, съда по време на досъдебно разследване;

- проучване на публичния характер на дейността на съда в съдебни производства в първа инстанция, както и при преразглеждане на съдебни решения от апелативните и касационните съдилища;

- въз основа на проведеното проучване, обобщаване на правоприлагащата практика, практиката на Европейския съд по правата на човека да се установи недостатъци в правната регулация, пряко свързани с прилагането на изискванията на принципа за публичност, и да се формулира научно обосновани предложения, насочени към подобряване на ефективността на наказателното производство.

Обект на изследването – са обществените отношения, възникващи в правотворческата и правоприлагащата дейност на органите на досъдебното разследване, прокуратурата, съдилищата, свързани с прилагането на принципа на публичност в наказателното производство.

Предмет на изследването – е принципът на публичност в наказателния процес на Украйна.

Методи на изследването. Методологична основа на изследването е съвкупността от техники, средства и начини за научно познаване на същността и съдържанието на правните явления. По време на изследването са използвани както общите научни методи (наблюдение, сравнение, описание, класификация) с цел определяне на закономерности, характеризиращи принципа на публичност (раздели 1-3), така и специалните методи, в частност: системно-структурен за концептуален анализ на принципа на публичност, изясняване на неговата същност, мястото му в системата от принципи на наказателното производство (подраздели 1.1, 1.2); догматичен метод и метод за анализ на определенията – за уточняване и задълбочаване на разбирането на понятийно-категориален апарат, свързан с предмета на изследването (подраздел 1.2), анализ, синтез, класификация и групиране – при определяне на субекти за спазване и прилагане на принципа на публичност (подраздел 1.3); сравнителен анализ – при обобщаване на различни подходи към прилагането на принципа на публичност по време на досъдебното разследване (подраздели 2.1, 2.1, 2.3, 2.4, 2.5); методът на функционален анализ даде възможност да се разгледат особеностите на упражняването на правомощията на следователя, прокурора, съдия-следователя, съда през призмата на изискванията на принципа за публичност *ex officio* (подраздели 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3); логико-нормативен метод и моделиране за формулиране и обосноваване на допълненията към наказателното процесуално законодателство (подраздели 3.1

3.3); социологически – за изясняване на мненията на служителите в органите на разследването по проблема на изследването (подраздели 2.1-2.3); статистически – за обобщаване на резултатите от анкетно проучване, изучаването на материали от наказателни производства, правоприлагателна и съдебна практика (раздели от 1-3).

Нормативно-правната и информационната основа на дисертацията е съставена от Конституцията на Украйна, международни договори, съгласието за задължителност на които е предоставено от Върховната Рада на Украйна, решения на Европейския съд по правата на човека, законите и подзаконовите нормативно-правни актове на Украйна, съдебна практика.

Теоретична основа на дисертационния труд са научните трудове в областта на теорията на правото, конституционното и международното право, наказателния процес.

Научна новост на получените резултати състои в това, че дисертацията е една от първите научни работи в Украйна, в която комплексно са изследвани, като се взема предвид нормите на наказателното процесуално законодателство на Украйна, ролята на принципа на публичност в наказателното производство, теорията и практиката на прилагането му при вземане на процесуални решения и провеждане процесуални действия в наказателното производство. В процеса на научните изследвания са получени следните научни резултати:

за първи път:

- според критерия за разделяне, в зависимост от стойността за конкретен отрасъл на правото, определена е класификацията на принципите на наказателното производство, а именно: принципи-идеи, общи процесуални принципи и отраслови принципи, които включват принципа на публичност;

- предложено е нормативно да се предвиди задължението на апелативния съд да провежда съдебно следствие в случаите, когато в апелативна жалба на прокурора, пострадалия или неговия представител се повдига въпросът за влошаване на правното положение на обвиняемия;

- констатирана е необходимостта от изключване от списъка на някои основания за отказ за откриване на касационно производство, както е предвидено в т. 2 ч. 2 чл. 428 от Наказателно-процесуалния кодекс на Украйна, а именно в случаите, ако от касационна жалба, както и приложените към нея съдебни решения и други документи, не изтичат основанията за удовлетворяване на жалбата;

- разработена е системата от изменения и допълнения в действащия НПК на Украйна относно прилагането на принципа на публичност в наказателното производство, в частност в ч. 1 чл. 7, чл. 25, ч. 5 чл. 132, т. 1 ч. 6 чл. 206, ч. 2 чл. 234, ч. 5 чл. 236, ч. 2 чл. 237, ч. 2 чл. 245, т. 1 ч. 1 чл. 303, чл. 306, чл. 314, ч. 3 чл. 315, чл. 332, ч. 3 чл. 404, т. 5 ч. 1 чл. 407, ч. 1 ч. 1 чл. 415, чл. 417 от НПК на Украйна; предложено е да се допълни НПК на Украйна с членове 308¹, 404¹, 433¹, 438¹;

усъвършенствани са:

- понятието на принципа на публичност в наказателното производство като съвкупност от нормативно дефинираните изисквания, уреждащи реда за извършване от професионалните участници в наказателното производство на активна и инициативна дейност, насочена, в рамките на своята компетентност, за постигане на задачите на наказателното производство;

- научните подходи за изграждане на системата от принципите на наказателното производство с обосноваване на целесъобразността от закрепване в НПК на Украйна на принципите на справедливост, съразмерност, правна определеност, упражняване на правораздаването изключително от съда, независимост на съдилищата;

- научните подходи, според които една от проявите на принципа на публичност е наличието на дискреционни правомощия на субекта на наказателното производство (следовател, прокурор, съд), тъй като последният ги упражнява независимо от волята на участниците в наказателното производство, от името и в интерес на държавата;

- положенията относно границите на активност на съдилища от първа инстанция, апелативни и касационни съдилища чрез обосноваване на необходимостта да им се предостави възможност да изискват доказателства по собствена инициатива в случаите, определени от закона;

получиха по-нататъшно развитие:

- научните положения, касаещи признаците на публичност, определянето на елементите, които формират съдържанието на принципа за публичност, а именно публичен интерес, държавно-властови пълномощия на органите, които водят наказателни производства;

- етапите на прилагане на принципа на публичност, свързани с приемането на основополагащо процесуално решение в наказателното производство (вписване на съответната информация в Единния регистър на досъдебните разследвания, съобщение на дадено лице за подозрение, съставяне на обвинителен акт и изпращането му в съд, осъждане от името на държавата);

- научната позиция, според която съдът следва да бъде оправомощен да получава необходимите доказателства по собствена инициатива, ако наличните материали не са достатъчни за да се вземе законно, мотивирано, обосновано и справедливо решение;

- обосноваването на осъществяване от апелативните и касационните съдилища в наказателното производство на публична (*ex officio*) по своята същност функция на правосъдието, с изключение на случаите, когато се взема решение въз основа на резултатите от преразглеждане на определение на съдия-следовател;

- идеите за нормативно закрепване на правомощията на касационния съд по собствена инициатива да изисква нови материали за решаване на въпроса за вземане на решения в полза на други осъдени, от които са постъпили касационните жалби.

Практическа значимост на получените резултати. Изложените в дисертацията изводи и предложения, могат да бъдат използвани в:

- правоприлагателната дейност – използването на получените резултати и разработки ще допринесе за подобряване на качеството и ефективността на разследващите органи, прокуратурата и съдилищата;

- законодателната дейност – при внасяне на изменения и допълнения в НПК на Украйна относно прилагането на принципа на публичност;

- образователния процес – за подготовка на лекции, учебни програми, тестови задачи, учебници, учебни помагала и методически препоръки, както и за провеждане на различни видове занятия по такива дисциплини като: „Наказателен процес”, „Организация на досъдебното разследване”, „Теория на съдебните доказателства”, „Поддържане от прокурора на публично обвинение”.

Личен принос на докторанта. Изследването е проведено от докторанта самостоятелно. Използваните научни разработки на други автори се представят със задължително позоваване.

Апробация на материалите на дисертацията. Основните положения на изследването бяха докладвани и обсъдени на следните всеукраински и регионални научни, научно-практически конференции и семинари: „Хуманизация в сферата на наказателното правосъдие: съвременно състояние и перспективи за развитие” (18 февруари 2011 г., гр. Одеса), „Защита на правата и законните интереси на личността в наказателното съдопроизводство” (20 май 2011 г., гр. Харков), „Публична власт в Украйна и конституционно-правен механизъм на нейното прилагане” (28 септември 2011 г., гр. Харков), „Актуални проблеми на наказателното право, процес и криминалистиката” (28 октомври 2011 г., гр. Одеса), „Актуални проблеми за прилагане на новото наказателно процесуално законодателство на Украйна и тенденции за развитие на криминалистиката на съвременния етап” (5 октомври 2012 г., г. Харков), „Актуални проблеми на правото” (8 декември 2012 г., гр. Харков), „Перспективи за развитие на дейността на органите на досъдебното разследване: процесуален и организационен аспекти” (29 април 2013 г., гр. Луганск), „Държавна политика в сферата на защита на правата на потърпелите от наказателни престъпления в Украйна” (25 април 2013 г., гр. Харков), „Юридическа есен 2013 година” (14 ноември 2013 г.); V Всеукраински научно-практически семинар „Теоретични и практични проблеми на развитието на наказателното право и процес” (6 декември 2016 г., гр. Ивано-Франковск).

Публикации. Резултатите от изследванията, формулирани в дисертацията, са отразени в 23 научни публикации, сред които 11 научни статии – в украински издания, 2 научни статии – в чуждестранни научни правни издания, както и 10 тезиси – в сборници с материали на научно-практически конференции.

Структура и обем на дисертацията. Структурата на дисертацията се определя от характера на целите, предмета и задачите на изследването. Дисертацията се състои от увод, три глави, съдържащи единадесет параграфа, заключение, списък на използваните източници и приложения. Общият обем на работата е 286 страници, от които основният текст – е 246 страници, списъкът на използваните източници се състои от 279 заглавия, а приложенията са разположени на шест страници.

ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА РАБОТАТА

В **Увода** е обоснована актуалността на темата на изследването; определена е връзката на изследването с научните програми, планове, теми; формулирани са обектът, предметът, целите и задачите, методите на изследването; изложени са научната новост и практическата значимост на получените резултати; представени са данните за апробация на резултатите от дисертацията, непосредственият принос на дисертанта за получаването им и структурата на изследването; формулирани са основните положения и заключения, които се представят за защита.

Глава 1. „Публичността в системата на принципи на наказателното производство“ се състои от три подраздела, в които се анализира степента на научната разработка на проблема за формирането и определянето на принципа на публичност в наказателния процес на Украйна, определя се неговото място и роля в наказателното производство, разкрива се практическото му значение за правоприлагателна дейност.

В *подраздел 1.1. „Система и класификация на принципите на наказателното производство“* се изследват различните научни подходи към въпроса за система и класификация на принципите на наказателното производство. Акцентира се вниманието върху факта, че системата от принципи на наказателното производство позволява по-подробно да се определи същността на цялата система от процесуални институции, отразяващи най-значимите признаци и свойства на наказателно-процесуалната дейност. Подчертава се, че единият принцип на наказателното производство не може да обуславя структурата на отрасъла, тъй като в наказателното производство само системата от принципи може да гарантира постигането на всички задачи, да определи механизма на процесуалната дейност, нейното съдържание, форми на процесуални, включително следствени (издирвателни) и негласни следствени (издирвателни) действия.

Анализира се спецификата на нормативното възплъщение на съществуващите в наказателното процесуално законодателство на Украйна дефиниции „принцип“, „основа“, „основно положение“. Системният анализ на националното наказателно процесуално законодателство доведе до извода, че в Украйна няма ясно и единно разбиране на системата от принципи на наказателното производство. Частично на това допринасят разпоредбите на чл. 129 от Конституцията на Украйна, където принципите на съдопроизводството са определени като „основни“, а в част 1 на чл. 7 от НПК на Украйна, принципите на наказателното производство са определени като „общи“, което не изключва възможността да се предлага и да се утвърждава наличието на редица други принципи в наказателния процес на Украйна.

Въз основа на анализа на системата от принципите на наказателното производство се предлага в нея да бъдат включени такива основополагащи принципи на правото като справедливост, съразмерност, правна определеност,

упражняване на правораздаването изключително от съда и независимост на съдилищата.

Въз основа на извършения анализ на съдържанието на положенията на действащото наказателно процесуално законодателство и като се вземат предвид научните позиции по класифициране на принципите на наказателното производство, научно обоснована и определена е следната класификация на принципите на наказателното производство: принципи-идеи, общи процесуални принципи и отраслови. Принципът на публичност се предлага да бъде приписан на отрасловите принципи. Отбелязва се, че публичността е единственият отраслов принцип, който има формообразуващо влияние върху изграждането на наказателния процес и в комбинация с други отраслови принципи-гаранции определя вида, формата и съдържанието на наказателната процесуална дейност.

В подраздел 1.2. „Правна същност и съдържание на принципа на публичност” се разкрива процесът на формиране на научните знания за принципа на публичност. Обръща се вниманието, че принципът на публичност исторически нормативно се е развивал в съответствие с формирането на процесуалното законодателство.

Отбелязва се самостоятелното процесуално предназначение на принципа на публичност в наказателното производство. Определено е понятието на принципа на публичност в наказателното производство. Доказано е, че този принцип има доминиращо значение в наказателното производство, тъй като задачата за разкриване на престъпленията и изобличаване на виновните е прерогатив на държавните органи, предназначени за борба с престъпността. Преобладаването на публичността в наказателния процес се обяснява и с факта, че в наказателно-процесуална форма намират своето приложение нормите на наказателното право, приети с цел охрана и защита на обществото от обществено опасни посегателства.

Анализирано е съотношението и разликата на принципите на публичност и законност, публичност и диспозитивност, публичност и състезателност. Изследват се решенията на Европейския съд по правата на човека, свързани с постигането на баланс между публични и частни интереси.

Доказано е, че публичността е приоритет на обществените, държавните интереси в отношенията между човек и власт и, следователно, прилагането на този принцип допринася за принуда на участниците в наказателното производство, в случай че те не спазват наказателно-процесуалния закон, позволява ограничаване на конституционните им права и свободи. Отбелязва се, че всяко ограничаване на правата и свободите на човека и гражданите се основава на закона, трябва да има законна цел и да е необходимо за обществото. Всяка интервенция трябва да бъде избирателна, а не обща.

Обосновано е, че принципът на публичност представлява органично съчетание на определени елементи, които формират неговото съдържание, а именно общественият интерес, държавно-властовите правомощия на органите, водещи наказателни производства.

Отбелязани са следните признаци на публичността: властен организиращ характер за прилагане на нормите на материалното и процесуалното право;

изпълнителните органи и техните длъжностни лица, които са задължени по закон да извършват наказателно-процесуални дейности във връзка с извършени престъпни деяния, действат от името на държавата; публичната дейност в областта на наказателното производство се осъществява в процедурната форма, установена от НПК на Украйна, при пълно съгласуване с правата на човека, ограниченията на тези права се допускат само въз основа на закона и до степента, предвидена от него; страната на обвинение носи служебна (дисциплинарна) отговорност в случаите на ненадлежно изпълнение на своите задължения; всички решения, взети в рамките на наказателното производство от държавните органи и длъжностните лица, са задължителни за всички лица, участващи в производството; държавните органи и длъжностните лица са самостоятелни и независими при изпълнение на своите задължения в наказателното производство, намесата в тяхната дейност на лицата, нямащи законни правомощия, е забранена; органите на държавната власт, местното самоуправление, предприятията, институциите и организациите, длъжностните лица, както и другите физически лица са длъжни да спазват законовите изисквания и процесуалните решения на следователя, прокурора, съда; съдебните решения във всяко наказателно производство се взимат от името на Украйна.

Въз основа на анализа на наказателното процесуално законодателство се предлага да се класифицират основните етапи на прилагането на принципа на публичност, свързани с приемането на основополагащото процесуално решение в наказателното производство, като например: внасяне на съответните сведения в Единния регистър на досъдебните разследвания и началото на разследването; съобщаване на лице за подозрение; съставяне на обвинителен акт и изпращането му до съд; изнасяне на присъда в името на държавата.

В подраздел 1.3. „Субекти на прилагане на принципа на публичност в наказателното производство” са определени и характеризирани субектите, които допринасят за неуклонно спазване и прилагане на този принцип, подробно са изложени техните права и задължения.

Отбелязва се, че същността на принципа за публичност в наказателното производство е държавният интерес. Отговорността за реализирането на държавния интерес в наказателното производство се носи главно от страна на наказателно производство – обвинението, а именно следователя и прокурора. Тези субекти са надарени от законодателя с прерогатив за прилагане на принципа на публичност с оглед наличието на характеристики, които отличават техния процесуален статус от статуса на други участници в наказателното производство и създават необходимите предпоставки за проявяването на публично начало в тяхната дейност. Те действат в наказателния процес като представители на държавата и в същото време са надарени с държавно-властови правомощия.

Задачите, които са поставени пред тях, мотивът на тяхната дейност, приемането на решения, задължителни за други участници в наказателното производство, ни позволяват да говорим за тях именно като субекти, реализиращи принципа на публичност в наказателното производство.

Акцентираща се вниманието върху субектите на реализиране принципа на публичност по време на досъдебното разследване на някои категории наказателни правонарушения.

За да не се допускат нарушенията на принципа на публичност, вниманието се фокусира върху процесуалната форма на действия и решения на упълномощени субекти, последователността на процедурните действия.

Въз основа на анализа на нормите на НПК на Украйна се стига до извода, че нормативното съдържание на принципа за публичност е много по-широко от това, заложено в чл. 25 от НПК на Украйна. Отбелязва се, че в наказателното производство публичноправните функции на правораздаването са възложени и на съда, който участва във всяко производство като представител на един от клоновете на държавната власт, докато мотивите му за дейност се определят от интереса на публичната власт, насочен към ефективно и справедливо правораздаване, и също така упражняването на съдебен контрол на досъдебната и съдебната фаза на наказателния процес.

Доказано е, че като субект, който изпълнява публичноправната функция, също така е и съдия-следователят. Подробно се анализират дискреционните правомощия на съдия-следователя по време на досъдебното разследване.

Глава 2. „Принцип на публичност в досъдебното разследване” се състои от пет подраздела, в които е изследван и характеризиран механизмът за прилагане на принципа на публичност при регистриране на заявления, съобщения за извършени наказателни правонарушения, при упражняване от прокурора на процесуалното ръководство, както и упражняване от следователя на пълномощия в досъдебното разследване.

В подраздел 2.1. „Прилагане на принципа на публичност при регистрация на заявления, съобщения за извършени наказателни правонарушения” направен е анализът на нормативната уредба на тази дейност, изследва се влиянието на принципа на публичност върху тази дейност.

Направен е изводът, че подаването на заявления, съобщения за извършване на наказателно престъпление представлява юридически факт, който води до възникване на съвкупност от наказателни процесуални отношения, които са публични по своята същност. Принципът на публичност определя изискванията за целенасочена процесуална активност и инициативност на субектите, упълномощени да извършват наказателно производство при приемане и регистриране на заявления, съобщения за извършване на наказателно престъпление или правонарушение, което се подготвя, както и тяхното самостоятелно откриване.

Вниманието се акцентира върху това, че наказателно-процесуалната дейност след приемането на заявление или сигнали за извършване на наказателно престъпление трябва да се основава върху активността на следователя и прокурора. Освен това, от голямо значение е именно тяхната познавателно-практическа дейност. Като обект на познанието излиза наказателното правонарушение, към което е насочена активността на тези субекти.

Изследват се особеностите на нормативната уредба на публичните задължения на следователя, прокурора и други упълномощени лица по време или в резултат на регистрацията на наказателни правонарушения.

Обоснована е необходимостта от изключване от НПК на Украйна на безалтернативно изискване за включване в Единния регистър на досъдебните разследвания на информация при всеки случай след получаване на заявление или сигнали за извършено наказателно правонарушение. Стига се до извода, че е необходимо законодателното регулиране на дейностите за проверка на различни източници на информация за извършени правонарушения, укрепването на етапа на проверка на заявления, съобщения, на друга информация за извършено наказателно правонарушение, тоест целесъобразността от връщане към институция за доследствена проверка.

В подраздел 2.2. „Първоначални версии и планиране на разследване“ са изложени аспектите на решаване на задачите на наказателното производство, както и бързо, пълно, безпристрастно разследване и съдебно разглеждане, което зависи, преди всичко, от ефективната дейност на обвинението и извършване на действия, насочени към намиране на доказателства и установяване на истината по всеки факт на извършено наказателно правонарушение. Акцентира се вниманието върху това, че в повечето случаи на началния етап на разследването е присъща информационна недостатъчност, тъй като, предимно, в заявления и съобщения за извършено наказателно правонарушение информацията се представя в най-обща, често изкривена форма. Предвид гореизложеното трябва да се разбере, че разкриването и разследването на наказателни правонарушения е труден познавателен процес, тъй като първоначално следователят разполага с минимум информация за извършено престъпно деяние и наличните данни могат да бъдат частични и противоречиви.

Стига се до извода, че планирането е сложен мисловен процес, често възникват ситуациите, когато следователите допускат грешки при съставянето на план за разследване. Най-често срещаните грешки при съставянето на плана за разследване са следните: подготовка на обобщителен план с оглед на опростяване; неспазване на комплексността и системното планиране; шаблонност, липса на индивидуален подход; несвоевременност. Следователят трябва внимателно да се отнася към планирането на различни етапи от разследването, постоянно да коригира съдържанието му, което ще помогне да избегне възможни грешки и да предотврати тежки последици. Трябва също така да се има предвид, че тази дейност трябва да се извършва оперативно, динамично, при спазване на конспирация, на високо ниво на взаимодействие между следователя и оперативните звена, както и под строг контрол върху изпълнението на планираните действия и мероприятия.

В подраздел 2.3. „Нормативно съдържание на принципа на публичност при упражняване от следователя на своите пълномощия по време на досъдебното разследване“ са изложени определения и характеристиките на следователя като представител на обвинението, подробно са формулирани неговите права и

задължения, които допринасят за неуклонно спазване и прилагане на принципа на публичност.

Вниманието е фокусирано върху факта, че упражнявайки предоставените от закона правомощия за разследване на наказателни правонарушения, следователят действа като длъжностно лице на правоохранителните органи и независимо от ведомствена принадлежност прилага закона, отразява политиката на държавата и обществото.

Направен е изводът, че принципът на публичност допринася за оптимизиране на режима на досъдебното разследване, определя характера и съдържанието на правоотношения между следствените подразделения, влияе върху формирането на такова общо условие за досъдебно разследване като подследственост и не допуска спорове за подследственост.

Специално внимание е отделено на дискреционните правомощия на следователя, реализирането на които зависи изцяло от неговата собствена преценка и убеждения. Посочени са критичните забележки относно практическото им приложение.

В подраздел 2.4 „Криминалистични аспекти на следствените (издирвателни) действия” се отделя внимание на анализ на нормите на правото, които уреждат провеждането на гореспоменатите действия, представляват определен модел на дейността на следователя и носят конструктивни основи. Действайки като познавателно-удостоверяващи действия, С(И)Д едновременно изпълняват функция на прилагане на правото и следователно образуват системата на правоотношенията.

Направен е изводът, че всяко С(И)Д представлява сложна и многостранна система и е инструмент в ръцете на следователя. Изчерпателното познаване на подобен инструмент, всички негови компоненти и техните свойства ще позволи на следователя във всеки конкретен случай да използва и изпълнява определени С(И)Д максимално качествено при търсенето на информация, която е важна за разследване.

В подраздел 2.5. „Особености на прилагане на принципа на публичност при осъществяване на процесуално ръководство от прокурора” се отделя специално внимание на установяването на мястото, ролята и значението на прокуратурата в наказателното производство, наличието на функции на прокуратурата, които са неразривно свързани и необходими за изпълнение на възложените ѝ задачи.

Направен е изводът, че според функциите си в наказателното производство прокурорът е класически субект за реализиране на принципа на публичност. Същността на принципа на публичност по време на осъществяване на процесуалната дейност на прокурора се състои в съчетаване на интересите на органите на държавната власт, представлявани от прокуратурата, с цел да се постигнат поставените пред тях задачи, както и да се гарантират неуклонно законните интереси на гражданите и длъжностните лица, въввлечени в сферата на изпълнението от прокурора на своите правомощия.

Акцентираща се вниманието върху факта, че за да приложи принципа на публичност, прокурорът е длъжен да осигури зачитане на човешкото достойнство

по време на наказателното производство (чл. 11 от НПК на Украйна), правата и законните интереси на лицата, участващи в наказателното производство (членове 12-20 от НПК на Украйна).

Изводът е, че активната дейност на прокурора трябва да е насочена към цялостно, пълно и обективно изследване на обстоятелства на наказателното производство, установяване на обстоятелства, които изобличават и оправдават заподозрения, обвиняемия, както и обстоятелства, смекчаващи или утежняващи наказанието му, предоставяйки им правилна правна оценка и осигурявайки законосъобразно и безпристрастно приемане на процесуални решения.

Извършва се анализът на последните промени в НПК на Украйна относно удължаването на сроковете на досъдебното разследване от съдия-следователя. Стига се до извода, че посочените промени не съответстват напълно на концепцията, заложена в основата на НПК на Украйна, по отношение на определяне на правомощията на процесуалните ръководители. Процесуалният ръководител трябва да осигурява пълно съпровождане на наказателно производство, да бъде отговорен за решения и действия в него. Вниманието е фокусирано върху това, че въвеждайки такива промени, законодателят се отклони от тази концепция и отстрани процесуалния ръководител от вземане на решения за удължаване на сроковете на досъдебното разследване до шест и дванадесет месеца, без дори да предвиди механизма за съгласуване на ходатайство с процесуалния ръководител.

Изследва се въпросът за разглеждане от прокурора на жалби срещу действия, решения и бездействие на разследващите органи от участници в наказателното производство. Направен е изводът, че настоящото установяване на изчерпателен списък с решения, действия и бездействие на следователя или прокурора, които могат да се обжалват само в съдебен ред, пречатства на бързо възстановяване на нарушените права, предизвиква забавяне на процеса и създава допълнително натоварване върху съдиите. Предлага се в НПК на Украйна да закрепят правото на обжалване на решения, действия и бездействие на органите на досъдебното разследване в прокуратурата като ефективен механизъм, осъществяващ не само надзор върху законността на досъдебното следствие, но и като гаранция за защита на правата и законните интереси на участниците в наказателното производство.

Изследва се такава функция на прокурора като поддържане на публично обвинение в съда. Направен е изводът, че конкретното обвинение възниква и се формулира още преди съд. Въз основа на анализа на правомощията на прокурора се определят етапите на формиране на публично обвинение, а именно: внасяне на сведения в Единния регистър на досъдебните разследвания с определение на предварителна правна квалификация на наказателно престъпление с посочване на член (част от члена) на закона на Украйна за наказателна отговорност; съобщение за подозрение с ясно определение на правната квалификация на наказателното правонарушение, в извършването на което лицето е заподозряно, с посочване на член (част от члена) от закона на Украйна за наказателна отговорност (чл. 277 от НПК на Украйна); съставяне на обвинителен акт с изложение на фактическите обстоятелства на наказателното правонарушение, които прокурорът счита за

установени, правната квалификация на наказателното правонарушение с позоваване на разпоредби и членове (част от члена) от закона на Украйна за наказателната отговорност, формулировката на обвинението (чл. 291 от НПК на Украйна) и обръщане с него в съд.

Глава 3. „Принцип на публичност в съдебното производство” има три подраздела, които анализират, като взема предвид съдебната практика, особеностите на прилагането на принципа на публичност при разглеждане на материали от наказателното производство по време на подготвителното и съдебното производство на първата инстанция, в апелативните и касационните съдилища.

В подраздел 3.1. „Прилагане на принципа на публичност по време на подготвително и съдебно производство на първа инстанция” се изследва механизмът на подготвителните и съдебните производства, се анализира публичноправните дейности на съда при разглеждане на материалите на наказателни производства, разглеждат се спорните въпроси, свързани с упражняването на съдебните правомощия по време на тези производства.

Стига се до извода, че съдът на етапа на подготвителното производство се характеризира с такива видове наказателни процесуални дейности като подготвително-организационна, контролна и правосъдна.

Разглеждат се правомощията на съда, свързани с подготовка за съдебния процес. Установено е, че всякакви решения на съдия на подготвителния етап са публични по своя правен характер, те се вземат от съдия по негово вътрешно убеждение, от името на държавата и независимо от волята на други лица, до степента, предвидена в НПК на Украйна. Това обстоятелство характеризира съда като главен субект на правоприлагането на този етап от наказателното производство.

Вниманието се акцентира върху това, че активността на съдия, като едно от изискванията на принципа за публичност, по време на подготвителните и съдебните производства в първата инстанция трябва да бъде насочена към: вземане на съответно процесуално решение; решаване на въпроси, свързани с подготовката за съдебно разглеждане; идентифициране и отстраняване на грешки, допуснати от органите, провеждащи досъдебното разследване, независимо от наличието на ходатайства на страните.

Отбелязват се несъвършенството на механизма на подготвителното производство, както и проблемите в законодателната регулация, свързани с такива фактори като: липса на регламентация в НПК на Украйна на правомощията на съдия в ситуациите, когато срокът, за който е избрана мярката за неотклонение по време на досъдебното разследване, изтече преди началото на подготвителното производство; упражняване на правомощията на съда в подготвителното производство при разглеждане на жалби, подадени съгласно реда, предвиден в част 2, чл. 303 от НПК на Украйна.

Отбелязани са особеностите на правния статус на съда в наказателното производство в първоинстанционния съд. Разгледани са въпросите за активността и инициативността на съда по време на проучването на обстоятелствата от

значение за наказателното производство при изпълнение на правоприлагащата функция.

Анализират се решенията на Европейския съд по правата на човека относно публичния характер на съдопроизводството (режим на открито съдебно заседание, концепция за „публично изслушване на дело“, публично обявяване на съдебно решение).

Критично е оценено лишаването на съда от правото по собствена инициатива да възлага на органа на досъдебното разследване провеждането на следствени (издирвателни) действия по време на съдебния спор, да изиска необходимите доказателства при избиране, изменение или отмяна на мярката за неотклонение в съдебния спор.

Вниманието се акцентира върху познавателната дейност на съдия, която той упражнява по силата на служебното си положение (*ex officio*).

В подраздел 3.2. „*Нормативно съдържание на принципа на публичност по време на производство в апелативния съд*” се анализират задълженията на публичноправния характер на апелативния съд, свързани с изпълнението на подготвителни действия, провеждането на съдебно разбирателство и изнасянето на съответните решения въз основа на резултатите от разглеждане на апелативни жалби.

Стига се до извода, че активността на съда по време на преразглеждането на съдебните решения в апелативен ред, наличието на определен набор от задължения, които съдът изпълнява *ex officio*, дискреционните пълномощия при вземане на решения – всичко това свидетелства за публичен характер на дейността на съда при осъществяване на апелативно обжалване.

Предлага се да се разширят границите на активността на апелативния съд и да му се предостави възможност без каквито и да било ограничения да изисква доказателства по собствена инициатива с цел защита на правата и законните интереси на участниците в наказателното съдопроизводство.

Разглеждат се въпросите за прилагането на нормативните изисквания на принципа на публичност в правото на съда да назначава провеждане на експертиза. Вниманието е съсредоточено върху правомощията на апелативния съд, насочени към избор, отмяна или промяна на мярката за неотклонение в съда, провеждане на следствени (издирвателни) действия по време на съдебно производство, което също така е реализация на изискванията на принципа на публичност по време на съдебно разбирателство.

Разгледани са въпросите, свързани с прилагането на изискванията на принципа на публичност при вземане на решения от апелативния съд.

В подраздел 3.3. „*Нормативно съдържание (определяне) на принципа на публичност по време на производство в касационния съд*” е определено назначаването на касационната инстанция в наказателното производство, анализирана е публичноправната дейност на съда на тази инстанция, изследван е механизмът за прилагане на принципа на публичност на този етап на наказателния процес.

Направен е изводът, че касационният съд упражнява в наказателното производство публично *ex officio* по своята същност функция на правосъдието. В резултат от упражняването на предоставените правомощия осигурява защитата на правата, свободите и законните интереси на участниците в наказателното производство, осъществява право-осигуряваща функция на съдебната власт, която има публичноправен характер.

Разглеждат се правомощията на касационния съд при извършване на подготвителни действия, разглеждат се особеностите на изпълнението на правомощията на касационния съд при отказ за откриване на касационно производство, въпросите за активността на касационния съд по време на касационния процес.

Вниманието е съсредоточено върху факта, че активността на касационния съд трябва да е насочена към проверка на правилното прилагане от съдилищата на първата и апелативните инстанции на материалното и процесуалното право, както и на правна оценка на обстоятелствата. Отбелязва се, че касационният съд няма право да проучва доказателства, да установява и признава за доказани обстоятелствата, които не са установени в обжалваното съдебно решение, да повдига въпроса за достоверността на каквото и да било доказателство.

НАУЧЕН ПРИНОС НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В дисертацията е обобщено и предложено ново решение на научната задача, същността на която е да се разработи и обоснове теоретични положения и практически препоръки за прилагане на принципа на публичност в наказателното производство, както и да се формира на тази основа заключения, предложения и препоръки към действащото наказателно процесуално законодателство на Украйна, които съответстват на изискванията за научна новост и имат теоретична и практическа стойност.

Въз основа на резултатите от проучването са формулирани следните заключения:

1. Формулирано е понятието на принципа на публичност в наказателното производство като съвкупност от нормативно дефинирани изисквания, уреждащи реда на извършване от професионалните участници в наказателното производство на активни и инициативни дейности, насочени в рамките на тяхната компетентност, за постигане на задачите на наказателното производство.

2. Според критерия за отделяне, в зависимост от стойността за определен отрасъл на правото, са класифицирани принципите на наказателното производство – принципи-идеи, общи процесуални принципи и отраслови принципи, които включват принципа на публичност;

3. Отделени са следните признаци на публичността: властен организиращ характер за прилагане на нормите на материалното и процесуалното право; изпълнителните органи и техните длъжностни лица, които са задължени съгласно закона да извършват наказателно-процесуалните дейности във връзка с извършени престъпни деяния, действат от името на държавата; публичната дейност в областта

на наказателното производство се осъществява в процесуалната форма, установена от НПК на Украйна, при пълно съгласуване с правата на човека, ограниченията на тези права се допускат само въз основа на закона и до степента, предвидена от него; страната на обвинението носи служебна (дисциплинарна) отговорност в случаите на ненадлежно изпълнение на своите задължения; всички решения, взети в рамките на наказателно производство от държавните органи и длъжностните лица, са задължителни за всички лица, участващи в производството; държавните органи и длъжностните лица са самостоятелни и независими при изпълнение на своите задължения в наказателното производство, намесата в тяхната дейност на лицата, нямащи законни правомощия, е забранена; органите на държавната власт, местното самоуправление, предприятията, институциите и организациите, длъжностните лица, други физически лица са длъжни да спазват законовите изисквания и процесуалните решения на следователя, прокурора, съда; съдебните решения във всяко наказателно производство се взимат от името на Украйна.

4. Определят се етапите на прилагане на принципа на публичност, свързани с приемането на основополагащо процесуално решение в наказателното производство (вписване на съответните сведения в Единния регистър на досъдебните разследвания, съобщение на дадено лице за подозрение, съставяне на обвинителен акт и изпращането му в съд, постановяване на присъда от името на държавата).

5. Отделени са основните елементи, формиращи съдържанието на принципа на публичност, а именно публичен интерес, държавно-властови пълномощия на органите, които водят наказателни производства;

6. Задължението за реализирането на държавния интерес в наказателното производство се възлага главно върху страна на наказателното производство от страна на обвинението, а именно върху следователя и прокурора. Тези субекти са надарени от законодателя с прерогатив за прилагане на принципа на публичност с оглед наличието на характеристики, които отличават техния процесуален статус от статуса на други участници в наказателното производство и създават необходимите предпоставки за проявяването на обществена основа в тяхната дейност. Те действат в наказателния процес като представители на държавата и в същото време са надарени с държавно-властовите правомощия.

7. В наказателното производство публичноправните функции на правораздаването се възлагат и на съдия-следователя и на съда, който участва във всяко производство като представител на един от клоновете на държавната власт, докато мотивите му за дейност се определят от интереса на публичните органи, насочени към ефективно и справедливо правораздаване, както и упражняване на съдебен контрол на досъдебната и съдебната фаза на наказателния процес.

8. Въз основа на анализа на системата от принципи на наказателното производство се предлага да се изложи ч. 1, чл. 7 от НПК на Украйна, както следва:

„Член 7. Система на принципите на наказателното производство

1. Съдържанието и формата на наказателното производство трябва да съответстват на общите принципи на наказателното производство, които по-специално включват:

- 1) върховенство на правото;
- 2) справедливост;
- 3) пропорционалност;
- 4) правна определеност;
- 5) законност;
- 6) равенство пред закона и съда;
- 7) зачитане на човешкото достойнство;
- 8) правораздаване изключително от съда;
- 9) независимост на съдилищата;
- 10) достъп до правосъдие и задължителност на съдебни решения;
- 11) непосредственост при изучаването на показания, вещи и документи;
- 12) публичност и откритост на съдебните производства и пълното им фиксиране с технически средства;
- 13) език, на който се води наказателното производство;
- 14) състезателност на страните и свобода в представяне пред съда на своите доказателства и доказване пред съда на своята убедителност;
- 15) диспозитивност;
- 16) разумност на срокове;
- 17) публичност;
- 18) осигуряване на правото на свобода и лична неприкосновеност;
- 19) презумпция за невинност и осигуряване на доказателство за вина;
- 20) свобода от саморазобличение и правото да не се свидетелства срещу близки роднини и членове на семейство;
- 21) забрана да се привлича към наказателна отговорност два пъти за едно и също правонарушение;
- 22) осигуряване на правото на защита;
- 23) неприкосновеност на жилище или друго притежание на дадено лице;
- 24) тайна на комуникация;
- 25) ненамеса в личен живот;
- 26) неприкосновеност на правата на собственост;
- 27) осигуряване на правото на обжалване на процесуални решения, действия или бездействие”.

9. Въз основа на анализа на нормите на НПК на Украйна се стига до извода, че нормативното съдържание на принципа на публичност е много по-широко от това, заложено в чл. 25 от НПК на Украйна. Предлага се този член да се изложи в следната редакция:

„Член 25. Публичност

1. Принципът на публичност в наказателното производство е съвкупност от изискванията, уреждащи реда на извършване от професионалните участници в наказателното производство на активни и инициативни дейности, насочени в

рамките на тяхната компетентност, за постигане на задачите на наказателното съдопроизводство.

2. За постигане на задачите на наказателното съдопроизводство следователят, прокурорът, съдия-следователят, съдът, както и другите упълномощени лица изпълняват процесуалните задължения и упражняват дискреционните правомощия изключително в рамките и на основанията, определени от закона.

3. Адвокатът, като представлява или защитава лица в наказателни производства, е длъжен да спазва гаранциите на правата на човека и основните свободи, признати от националното и международното право, да действа свободно и упорито в съответствие със закона и признатите професионални стандарти и етични норми”.

10. За правилното прилагане на принципа на публичност се предлага:

да се допълни ч. 2, чл. 234 и ч. 2, чл. 237 от НПК на Украйна с думите със следното съдържание:

„..., с изключение на случаите, предвидени в част 3, член 233 от настоящия Кодекс”;

да се допълни т. 1, ч. 1, чл. 303 от НПК на Украйна след думите „... следователя, прокурора”, с думите:

„друго упълномощено лице ...”.

11. Настоящото създаване на изчерпателен списък с решения, действия и бездействие на следователя или прокурора, които могат да се обжалват само в съда, препятства на бързо възстановяване на нарушени права, предизвиква забавяне на процеса и създава допълнително натоварване върху съдиите. Като се вземе под внимание гореизложеното, се предлага да се допълни НПК на Украйна чл. 308¹ както следва:

„Член 308¹. Обжалване на решение, действие или бездействие на следователя до прокурор

Жалбата срещу решения, действия или бездействия на следователя може да бъде подадена до прокурора както от участниците в наказателното производство, така и от другите лица, чиито права или законни интереси са нарушени в резултат на приемане на съответното решение, извършване на действие или бездействие.

Прокурорът, който получи жалба срещу решения, действия или бездействие на следователя, трябва да разгледа тази жалба в рамките на три дни от момента на получаването ѝ и да предаде решението си на автора на жалбата, както и на следователя, чиито решенията, действията или бездействията се оспорват”.

12. С цел отстраняване на пропуските в законодателната регулация на принципа на публичност, подобряване на досъдебното разследване и съдебните производства, се предлага:

да се изложи второто изречение на ч. 5, чл. 236 от НПК на Украйна, както следва:

„Обискът на лице може да се извършва без определение на съдия-следовател в следните случаи: 1) физическо задържане на заподозрян от упълномощени лица, ако има достатъчно основания да се смята, че задържаният носи оръжие или други предмети, които представляват заплаха за другите, опитва се да се освободи от

доказателства, разобличаващи него или други лица в извършване на престъпление; 2) задържане на заподозрения; 3) задържане на заподозрения под стража; 4) наличие на достатъчно основания да се смята, че лицето, находящо се в помещение, в което се извършва обискът, крие предмети или документи, които имат значение за наказателното производство.”;

да се изложи т. 1, ч. 6, чл. 206 от НПК на Украйна, както следва:

„да се насрочи провеждането на съдебно-медицинска експертиза”.

да се допълни ч. 5, чл. 132 от НПК на Украйна с разпоредбите със следното съдържание:

„Съдия-следователят има право по собствена инициатива да изслуша всеки свидетел или да разследва всички материали, които са от значение за вземане на решение по въпроса относно прилагане на каквато и да е мярка за осигуряване на наказателно производство.”;

да се допълни чл. 306 от НПК на Украйна с част 4 от следното съдържание:

„За да разреши въпроса за възстановяването на изпуснатия срок за подаване на жалба, съдия-следователят има право да разпитва свидетели по време на съдебно заседание, да разглежда съответните доказателства и да изисква допълнителни материали.”;

да се изложи ч. 2, чл. 245 от НПК на Украйна, както следва:

„Ако страната на защитата, която е поискала провеждане на експертиза или по искане на която експертизата е назначена от съдия-следователя, не може да осигури подбора на образци, необходими за провеждане на експертиза, тя има право да подаде съответната молба до следователя, прокурора или съдия-следователя. Процедурата за подбор на образци от вещи и документи се установява в съответствие с разпоредбите за временен достъп до вещи и документи (членове 160-166 от настоящия Кодекс).”;

Да се изложи ч. 3, чл. 315 от НПК на Украйна в нова редакция:

„Съдията след получаване на обвинителен акт трябва да провери установения от съдия-следователя срок за задържане на обвиняемия под стража; наличието на обстоятелства, които свидетелстват, че посочените рискове, по отношение на които е взето решение за задържане на лице под стража, не са намалели или са се появили нови рискове, които оправдават задържането на лице под стража.

Ако след изпращането на обвинителен акт до първоинстанционния съд и в началото на подготвителното съдебно заседание срокът за прилагане на мярка за неотклонение е изтекъл, мярката за неотклонение се счита за загубила силата си поради изтичане на срока, за който е избрана, и обвиняемият се освобождава незабавно от ареста.”;

да се допълни чл. 314 от НПК на Украйна, част 3¹ от следното съдържание:

„Въз основа на резултатите от разглеждането на жалбите по начина, предвиден в ч. 2 чл. 303 от този Кодекс, съдията взема решение за:

- 1) отмяна на решението на следователя или прокурора;
- 2) прекратяване или извършване на определено действие;
- 3) отказ за удовлетворяване на жалба.”;

да се допълни чл. 332 от НПК на Украйна с част 5 от следното съдържание:

„Съдът има право по собствена инициатива да поиска всякакви доказателства, ако стигне до извода, че за да се установят обстоятелствата на наказателното производство, е необходимо да се назначи провеждане на експертиза по начина, предвиден от този член, но наличните материали от наказателното производство не са достатъчни за провеждането ѝ.”;

да се допълни НПК на Украйна с член 404¹ от следното съдържание:

„Член 404¹. Граници на активността на апелативния съд

По време на съдебно разследване апелативният съд има право да изисква доказателства по собствена инициатива в случаите, когато:

страната на защитата поиска провеждане на експертиза, но наличните материали в наказателното производство не са достатъчни за провеждането ѝ;

има основания за назначаване на експертиза по реда, предвиден в член 332 от настоящия Кодекс, но наличните материали от наказателното производство не са достатъчни за провеждането ѝ;

основанията за разрешаване на провеждането на следствените (издирвателни) действия съгласно реда, предвиден от член 333 от настоящия Кодекс, насочени към установяване или проверка на обстоятелства, които са от съществено значение за наказателното производство, не могат да бъдат установени или проверени по друг начин;

при решаване на въпроса за избор, изменение или отмяна на мярка за неотклонение, наличните материали не са достатъчни за вземане на законно, мотивирано, обосновано и справедливо решение.”;

да се допълни ч. 3, чл. 404 от НПК на Украйна с втори параграф със следното съдържание:

„Апелативният съд е длъжен повторно да разгледа обстоятелствата, установени по време на наказателното производство, при получаване на апелативната жалба от прокурора, пострадалия или представителя на пострадалия, в която се повдига въпросът за влошаването на правното положение на обвиняемия. Участието на обвиняемия, по отношение на който е подадена апелативната жалба от прокурора, пострадалия или представителя на пострадалия, в която се повдига въпросът за влошаването на правното положение на обвиняемия, е задължително.”;

да се допълни т.1, ч. 1, чл. 415 от НПК на Украйна с думите:

„..., както и част 1 от член 412 от настоящия Кодекс, които правят невъзможно произнасянето на присъда от апелативния съд”;

да се допълни чл. 417 от НПК на Украйна с нова част, със следното съдържание:

„Апелативният съд, като установи обстоятелствата, предвидени в точки 1-4 от част 1 член 284 от настоящия Кодекс, отменя обвинителната присъда или определението и приема оправдателната присъда”;

да се изложи т. 5, ч. 1, чл. 407 от НПК на Украйна, както следва:

„5) да отмени присъдата или определението изцяло или частично и да прекрати наказателното производство изцяло или частично в частта на обвинението”;

да се допълни НПК на Украйна с член 433¹ от следното съдържание:

„Член 433¹. Граници на активността на касационния съд

Касационният съд има право да изисква нови материали по собствена инициатива, за да разгледа въпроса за вземане на решение в полза на други осъдени, от които са получени касационните жалби. Такива материали не могат да послужат като основа за промяна на присъдата или прекратяване на делото и допринасят единствено за вземане на решение за отнасяне на делото за ново съдебно разглеждане.”;

да се допълни НПК на Украйна с член 438¹ от следното съдържание:

„Член 438¹. Изменение на съдебно решението от касационния съд

Касационният съд е длъжен да внесе изменения в решението на съда относно мотивите за неговото приемане, включително в оправдателната присъда, ако това подобрява положението на оправдания.”.

ПУБЛИКАЦИИ СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Говорун Д. М. Функция на наказателното преследване и принцип на публичност [текст] / Д.М. Говорун // Научно списание „Университетски научни бележки”. – 2011. – № 4. – С. 309-315.

2. Говорун Д. М. Понятие на принципа на публичност и неговото нормативно съдържание / Д.М. Говорун // Теория и практика на правото. Електронно научно професионално издание на Националния университет „Юридическа академия на Украйна „Ярослав Мъдри”. – 2011. – № 1 [електронен ресурс], режим за достъп: <http://tlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/%D0%93%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%83%D0%BD.pdf>

3. Говорун Д. М. Адвокатско разследване и принцип на публичност [текст] / Д.М. Говорун // Хуманизация в сферата на наказателното правосъдие: съвременно състояние и перспективи за развитие: Материали от кръгла маса (гр. Одеса, 18 февруари 2011 година). — О., 2011. — С. 16-18.

4. Говорун Д. М. Роля на принципа на публичност в дейността на съда при разглеждане на делата от първа инстанция [текст] / Д.М. Говорун // Актуални проблеми на наказателното право и криминологията, наказателно-изпълнителното право: Материали на III Международна научно-практическа конференция „Актуални проблеми на наказателното право, процеса и криминалистиката”, посветена на 10-годишнината на Международния хуманитарен университет (гр. Одеса, 28 октомври 2011). – Одеса: Феникс, 2011. – С.105-108.

5. Говорун Д. М. Правозащитна дейност на следователя като проява на принципа на публичност [текст] / Д.М. Говорун // Защита на правата и законните интереси на лице в наказателното производство: материали на научния семинар от 20 май 2011 г. / ред. кол.: В. И. Борисов (глав. ред.), Н. В. Сибильова (науч. ред.). – Харьков: ФИНН, 2011. – С.115-118.

6. Говорун Д. М. Проблеми на процесуалния статус на лицата, повдигащи обвинение // Публична власт в Украйна и конституционно-правен механизъм на нейната реализация: Материали на научно-практическата конференция, гр. Харков, 28 септември 2011 г. / Редкол.: В. Я. Таций, Ю.П. Битяк, А.П. Гетман, С.Г. Серьогина и др. – Х.: 2011. – С. 257-260.

7. Грошевий Ю. Жалба като средство за реализиране на принципа на публичност (към проекта на Наказателния процесуален кодекс на Украйна) / Ю. Грошевий, Д. Говорун // Бюлетин на Националната академия на прокуратурата на Украйна . - 2012. - № 1. - С. 50-56. – Режим за достъп: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnapu_2012_1_10.pdf

8. Говорун Д. М. Някои аспекти за прилагане на принципа на публичност в наказателно-процесуална дейност на адвоката // Актуални проблеми на прилагането на новото наказателно процесуално законодателство на Украйна и тенденции на развитие на криминалистиката на настоящия етап: м-ли на Всеукр. науч.-практ. конф. (Харков, 5 окт. 2012 г.) / МВР на Украйна; Харк. нац. ун-т на вътр. работи; Криминалогична асоциация на Украйна. – Х.: ХНУВР, 2012. – С. 214-217.

9. Говорун Д. М. Активност на страните на наказателното производство при назначаване и провеждане на експертизи съгласно новия НПК на Украйна // Актуални проблеми на правото. Събрание на тезиси на докладите от I Международна научно-практическа конференция. – Харков.: Издателство „Друкарня МАДРИД”, 2012. – С.115-117.

10. Говорун Д. М. Прилагане на принципа на публичност по време на регистрация на молби, съобщения за извършени наказателни правонарушения / Д. М. Говорун // Научно списание „Университетски научни бележки”. – 2013. – 1. – С. 306-313.

11. Говорун Д. М. Активност на съдия-следовател при решаване на въпроса за прилагане на мерки за осигуряване на наказателното производство като средство за прилагане на принципа на публичност / Д. М. Говорун // Юридическо списание на Националната академия на вътрешните работи. – 2013. – 2 (6). – С. 179-184.

12. Говорун Д. М. Действие на принципа на публичност по време на регистрация на молби, съобщения за извършени правонарушения / Д. М. Говорун // Бюлетин на Луганския държавен университет на вътрешните работи „Е.О. Дидоренко”. Специален брой. – 2013. – № 3. – С. 13-18.

13. Говорун Д. Н. Действие на принципа на публичност в подготвителното производство в съда от първа инстанция по НПК на Украйна от 2012 година / Д. Н. Говорун // Списание на научни публикации на аспиранти и докторанти. – 2013. – № 10 (88). – С. 122 – 127.

14. Говорун Д. М. Ефективно досъдебно разследване като средство за реализиране на принципа на публичност в наказателно производство / Д. М. Говорун // Перспективи за развитие на дейността на органите на досъдебното разследване: процесуален и организационен аспекти: материали на Международ. науч.-практ. конф. (гр. Луганск, 29 април 2013 г.) / редкол.: Л. В.

Черечукина, О. Г. Русанова; МВР на Украйна, Луган. държ. ун-т на вѣтр. работи „Е.О. Дидоренко”. – Луганск: РВВ ЛДУВР „Е.О. Дидоренко”, 2013. – С. 251 – 258.

15. Говорун Д. М. Осигуряване на правата на пострададал като средство за реализиране на принципа на публичност // Държавна политика в сферата на защита на правата на пострададалите от наказателни правонарушения в Украйна: материали на „кръгла маса”, 25 април 2013 г. / редкол.: В. И. Борисов (глав. ред.), Б. М. Головкин (зам. глав. ред.) и др. – Х.: Право, 2013. – С. 280-282.

16. Говорун Д. М. Инициатива на съда при възлагане на провеждане на следствени (издирвателни) действия по време на съдебно разглеждане като изискване на основите (принципа) на публичност / Д. Н. Говорун // Юридическа есен 2013 година : събрание на тезиси на доклади и науч. съобщения на участниците на всеукр. науч.-практ. конф. на младите учени и дисертанти (Харков, 14 ноември 2013 г.) / обща ред. на А.П. Гетман. – Х.: Нац. ун-т „Юрид. акад. на Украйна „Ярослав Мъдри”. – С. 337 – 341.

17. Говорун Д. М. Публичен характер на дейността на съда при преразглеждане на съдебни решения в апелативно и касационно производство / Д. М. Говорун // Списание по източноевропейското право. – 2014. – № 9. – С. 131 – 141. – Режим за достъп: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2014/11/govorun_9.pdf

18. Говорун Д. М. Особености от прилагане на основите на публичността по време на съдебно разглеждане в апелативния съд / Д. М. Говорун // Форум по правото. – 2014. – № 3. – С. 74–81. – Режим за достъп: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_3_14.pdf

19. Govorun D. M. Some Questions of Realization of Auditing Powers by Courts of Appellate Jurisdiction according to the Criminal Procedural Legislation of Ukraine and France / D.M.Govorun // European Reforms Bulletin. – 2015. – № 2. – С. 17-22.

20. Govorun D., Tyshchenko O. Questions compliance with the requirements Criminal Procedure Code about the detention of persons suspected of committing a crime / D.M.Govorun, O. I. Tyshchenko European Reforms Bulletin. – 2015. – № 3. – С. 7-10.

21. Говорун Д., Тищенко О. Отделни въпроси на процесуалния ред за уведомяване за подозрение в контекста на прилагане на основите на публичността// Предприемачество, стопанство и право. – 2016. – № 6. – С. 149-153.

22. Говорун Д. М., Туманянц А. Р. Отделни аспекти от упражняването на прокурорските правомощия в наказателното производство // Сравнително-аналитично право. – 2016. – № 4. – С. 256-258.

23. Говорун Д. М. Относно съответствието на някои правомощия на съда с изискванията на основите на публичността по време на подготвителното производство//Теоретични и практически проблеми на развитието на наказателното право и процес: материали на V Всеукраински научно-практически семинар (гр. Ивано-Франковск, 06 декември 2016 година). – Ивано-Франковск:

Редакционно-издателски отдел на Ивано-Франковския университет по право „Данило Галицки”, 2016. – С. 11-15.

24. Govorun, D. (2018). The principle of publicity and subjects of its implementation in criminal proceedings. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools, 30 (6), 62–67.